

CIRKEV V SPOLOČENSKÝCH VZŤAHOCH DNEŠKA

Kristína Králiková, Jozef Králik

ABSTRAKT

Štátom uznané a registrované cirkvi a náboženské spoločnosti sú v Slovenskej republike stabilnými a relatívne rešpektovanými súčasťami spoločenského systému. Ich vznik, postavenie a pôsobenie sa udržiava a umožňuje v hraniciach platnej legislatívy. Vo vzťahu k historicky kreovanému a politicky stabilizovanému morálnemu statusu slovenskej spoločnosti sú zárukou optimálnej kredibility slovenského národa v priestore európskej i svetovej civilizácie. Kresťanské cirkvi disponujú v Slovenskej republike značným morálnym potenciálom, umožňujúcim efektívne spoluriešiť vznikajúce krízy, riziká a ohrozenia, introdukované do súčasnej slovenskej spoločnosti zo sféry západoeurópskych kultúrnych a politických štruktúr. V budúcnosti, v závislosti na hĺbke a rýchlosti procesu rozkladu európskej civilizácie, bude nesporne narastať význam a úloha cirkví a náboženských spoločnosti pri formovaní budúcej podoby slovenskej národnej komunity. Možno očakávať, že sa zvýši spoločenská objednávka a požiadavka na naplnenie historicky sformulovanej sociálno - kontrolnej a preventívno – ochrannej funkcie najmä rímskokatolíckej cirkvi. Slovenská spoločnosť, vzhľadom na jej počiatočné, pomerne hlboké včlenenie a rýchlo postupujúce vrastanie do dekadentnej západoeurópskej civilizačnej štruktúry, nemôže byť pred javmi, reálne ohrozujúcimi v 21. storočí národnú identitu a kultúru slovenského národa imúnna, avšak nesmie ani zostať nechránená. Kresťanským cirkvám preto pripadla historická úloha garantovať kultúrne a iné civilizačné výdobytky slovenského národa v budúcnosti. Zápasu o spravodlivý, pokojný a v mieri žijúci svet sa kresťanské cirkevné spoločenstvá nesmú vzdať ani vtedy, keď z nenávisťi voči Kristovi takmer po celom svete, nielen obrazne povedané, horia ich modlitebne. Ani v čase, keď sa kresťanstvo stalo pre mnohé občianske komunity morálnou príťažou.

Kľúčové slová: cirkev, spoločnosť, globalizácia, štát, slovenský národ, dekadencia, Európa

ABSTRACT

State-recognized and registered churches and religious societies are stable and relatively respected parts of the social system in the Slovak Republic. Their origin, status and operation shall be maintained and allowed within the limits of the legislation in force. In relation to the historically created and politically stabilized moral status of Slovak society, they guarantee the optimal credibility of the Slovak nation in the area of European and world civilization. Christian churches have considerable moral potential in the Slovak Republic, enabling the effective co-financing of emerging crises, risks and threats, introduced into contemporary Slovak society from the sphere of Western European cultural and political structures. In the future, depending on the depth and speed of the process of decomposition of European civilisation, the importance and role of churches and religious society in shaping the future shape of the Slovak national community will undoubtedly increase. It can be expected that the social order and the requirement to fulfil the historically formulated social, control and preventive – protective function of the Roman Catholic Church in particular will be increased. Slovak society, due to its initial, relatively deep integration and rapidly advancing ingrown growth into the decadent Western European civilizational structure, cannot be immune from phenomena real threatening in the 21st century the national identity and culture of the Slovak nation, but it must not remain unprotected. Christian churches were therefore given the historical task of guaranteeing the cultural and other civilizational achievements of the Slovak nation in the future. The struggle for a just, peaceful and peacefully living world must not be abandoned by Christian church communities even if, out of hatred for Christ almost all over the world, not only figuratively speaking, they burn their prayers. Even at a time when Christianity has become a moral burden for many civic communities.

Key words: Church, society, globalisation, State, Slovak Nation, decadence, Europe

Úvod

Človek je jedinečným, avšak v skutočnosti iba jedným z prvkov systému vytvárajúceho komplex živočíšnej ríše. Spoločenstvo ľudí, súhrn ľudských jedincov, čiže ľudská spoločnosť vytvára tiež jedinečný subsystém, ktorý je optimálne integrovaný do členitého systému tejto vitálnej ríše. Biologická a sociálna jedinečnosť človeka i ľudskej pospolitosti ako množiny ľudských jedincov, čiže súhrnu mysliacich tvorov, a teda logicky predpokladáme, že aj makrokomunity inteligentných individualít, v zásade spočíva na relatívne harmonizovanej báze

autentickej individuálnej i komunitnej internej bipolárnej štruktúry. Ľudská spoločnosť, rovnako ako ľudský jedinec, je totiž založená, zjednodušene povedané, „na duchu a na hmote“. Je to však práve duchovno, čo jednoznačne vyčleňuje človeka z okruhu ostatných elementov, článkov a prvkov tvoriacich živočíšnu ríšu, živé tvorstvo, živočíšstvo. Obe tieto veličiny, duchovno i materiálne, sú pritom prirodzene vo vzájomnej interakcii, sú založené na konvergentnom vzťahu a spočívajú na báze relatívnej vybilancovanosti, vyváženosti. A preto sa aj navzájom podmieňujú, ovplyvňujú, obohacujú a dopĺňajú. Spravidla bez ohľadu na vieroučnú (teistickú alebo ateistickú) konštrukciu a svetonázorové zameranie individuálneho ľudského duchovna. Faktom je, že človek si napokon, a to za určitých podmienok a okolností, spätosť svojho vlastného duchovna so svojim vlastným telesom (materiálnom) nemusí ani uvedomovať, ani vnímať. Miera človečenského sebauvedomovania sa, čiže previazanosti vlastného duchovna s vlastným telesom, totiž závisí vždy od fyziologickej dosiahnutého stupňa intelektuálnej a emocionálnej vybavenosti každého ľudského individua. Na tejto báze a v tomto svetle resp. z takéhoto zorného uhla, i keď vo svojej podstate v o niečo širšom rozpätí, možno chápať aj postavenie, poslanie a vzťah cirkví k ľudskej občianskej spoločnosti, ako aj úlohy, ktoré vo vzťahu k jej jednotlivým článkom tieto korporácie napĺňajú. Inštitucionalizované cirkvi, ktoré sú súčasne organizačnými zložkami ľudskej spoločnosti, možno totiž vnímať aj ako materializované resp. inštitucionalizované kolektívne duchovno. Na jednotnej ideovej báze spájajú a zjednocujú totiž osobnostne heterogénny okruh duchovne príbuzných, svetonázorovo stotožňujúcich sa persón resp. ideovo konvergentných osôb, individualít, vytvárajúc tak duchovne stmelený kolektívny zbor. Individuálne duchovno sa tak transformuje do podoby homogénneho kolektívneho duchovna, pričom „telesno“ takýmto integračným procesom prejsť z objektívnych dôvodov nikdy nemôže. Tento proces je vlastne fundamentom relígie, náboženstva. Cirkvi súčasne predstavujú, chtiac-nechtiac, historicky mimoriadne významné médium, t.j. objaviteľov, nositeľov, rozpracovávateľov, sprostredkovateľov a propagátorov viery. Čiže určitej nosnej a duchovno s materiálnom premostujúcej idey, a to nielen v okruhu vlastných veriacich, ale aj v širokých vrstvách ostatnej spoločnosti. Samozrejme, cirkvi sú protagonistami svetonázoru, viery, ktorá má univerzálnu duchovnú podstatu a konkrétne ohraničeným kolektívom akceptovateľné parametre- Uplatňuje sa ale súčasne aj v individualizovanej materiálnej, hmotnej prítomnosti. Človek je totiž bipolárne koncipovaný živý tvor. Dá sa však povedať, že potenciálny rozmer ľudského ducha je, na rozdiel od jeho materiálneho protipólu, nekonečný. A možno aj nezničiteľný, i keď meniteľný. Duchovno, na rozdiel od reality, možno preto chápať ako určitú „idealitu“, ktorá

súčasne disponuje racionalitou. Ak „idealitu“ vytvára všeobecná nehmotná, čiže duchovná výbava osobnosti človeka ako individuality, potom takúto s ňou previazanú hmotnú prítomnosť (realitu) tvorí jeho hmotná (fyzická) substancia, čiže telo. V prípade rozširujúceho premietnutia týchto pohľadov na organizmus ľudskej spoločnosti, práve organizačná, materiálna, personálna a inštitucionálna základňa cirkví a náboženských spoločností (t.j. materiálne) v kooperácii s ich vieroučným a misijným poslaním (t.j. duchovno) vytvára kompaktný celok, ktorý dokáže efektívne fungovať a prosperovať na prospech garantovania bezporuchovosti sociálnych vzťahov. Dokonca ich môže humanizovať, korigovať a takýmto spôsobom súčasne i ozdravovať ich antagonistickú podstatu. Možno napokon tvrdiť, že kresťanské cirkvi, a v slovenských národnoštátnych podmienkach osobitne rímsko-katolícka cirkev, nielenže si udržiavajú historicky sformované vitálne korene a parametre a preto si dosiaľ zachovali historicky pevné miesto v sociálnych vzťahoch, ale dokonca ich spoločenský význam v druhej štvrtine 21. storočia bude nesporne, možno najskôr iba latentne, narastať.¹ Najmä potom, ako dôjde k zákonitému obratu v orientácii úpadkovej európskej spoločnosti k tradíciám a hodnotám, na ktorých vznikla a budovala sa celé tisícročia civilizácia európskych národov, vrátane Slovákov. Samozrejme, v záujme uspokojenia nových duchovných potrieb a naplnenia materiálnych cieľov budúcej revitalizovanej spoločnosti, bude musieť dôjsť aj k prehodnoteniu doterajšieho právneho postavenia a materiálneho a finančného zabezpečenia chodu a pôsobenia cirkví v spoločnosti.²

¹ Pozri a porovnaj napr. JUDÁK, V. 2000: *Rímskokatolícka cirkev*. s. 13.

² K tomu pozri napr. KRÁLIK, J. - JURAN, J. 2000: *Financovanie cirkví v niektorých západoeurópskych štátoch (Nemecko, Rakúsko, Belgicko, Taliansko)*. s. 488 - 502. KRÁLIK, J. - JURÁN, J. 2001: *K problematike finančného zabezpečenia cirkví a náboženských spoločností v Slovenskej republike*. s. 155-164. KRÁLIK, J. – JURAN, J. 2003: *K problému majetku cirkví a náboženských spoločností na Slovensku v súradniciach tzv. Benešových dekrétov*. s. 39 – 43. Tiež KRÁLIK, J. – JURAN, J. 2003: *K problematike oprávnenosti znovunadobudnutia majetku ústredia bývalej tzv. Nemeckej evanjelickej cirkvi augsburského vyznania Evanjelickou cirkvou augsburského vyznania na Slovensku*. s. 21 – 29.

I. Dnešok a možný zajtrajšok

Je pravdepodobné, že ľudstvo dneška nebude také, ako ľudstvo zajtrajška. Napokon, ani dnešné človečenstvo nemožno stotožňovať s ľudstvom minulým. Všetko, aj človek a spoločnosť, ktorú vytvoril už v prehistorickom období a ktorá prežíva na planéte označovanej človekom Zem až dodnes, i keď v inovovanej podobe, podlieha neustálym premenám. Vráťane sociálnych transformácií. Na premenách spoločenských vzťahov sa historicky významnou mierou podieľala aj rímskokatolícka cirkev. Ak má byť určité spoločenstvo ľudí obývajúc určité územie štátu spokojné s kvalitou spoločenských vzťahov do ktorých vstupuje ako mnohopočetný kolektív vzájomne rozličnými vzťahmi spätých jednotlivcov, teda ako organizovaná či neorganizovaná masa, a súčasne, ak majú byť naplnené aj každodenné nevyhnutné štandardné, ale prípadne i nadštandardné životné potreby, či aspoň základné očakávania a požiadavky jeho fundamentálneho konštrukčného článku, teda každého individuálneho jednotlivca, potom sa musí takýto vitálny človečenský konglomerát organizovať a riadiť určitými všeobecne prijímanými a akceptovanými pravidlami. Je to predovšetkým právo a morálka, ktoré určujú konštanty správania sa takejto spoločenskej formácie ako celku, avšak aj jeho elementárnej bunky, človeka, obyvateľa, občana. Každodenný život ale potvrdzuje notoricky známu skutočnosť, že nie každý kolektív ľudí a nie každý jednotlivý člen ľudskej pospolitosti je z rozličných dôvodov spôsobilý, schopný či dokonca ochotný akceptovať väčšinovou spoločnosťou vžitú morálne zásady a ňou zakotvené právne normy. V spravodlivej spoločnosti musí byť zabezpečená primeraná rovnováha medzi činnosťou a zodpovednosťou, názorom a záujmom, ako aj cieľom a následkom. Len tak sa môže zaistiť skutočná vymožitelnosť práva v štáte pre každého občana bez rozdielu. Len v týchto súradniciach môže byť právo právom. Aj keď jeho podstata nesporne korení v politike. Totiž, práve politikou sa kreuje, teda vzniká, prezentuje sa a formuje zvláštny, špeciálny vzťah medzi ľuďmi, ktorý je do značnej miery potrebné regulovať právom.³ Je teda nástrojom, ktorým sa ovplyvňuje myslenie a konanie spoločnosti organizovanej do podoby štátneho útvaru. Nuž, a práve kresťanské cirkvi môžu mať značný vplyv na to, akú podobu, následky a vplyv na spoločnosť budú mať štátnymi orgánmi konštituované právne vzťahy, regulované nimi prijímanými právnymi normami. Je totiž známe, že teoreticky sú ľudia v spoločnosti prirodzene slobodní a (sebe)rovní.⁴ V skutočnosti je táto sloboda a rovnosť ľudí iluzórna, neskutočná.

³ Pozri a porovnaj s KOLEKTÍV 1974: *Filozofický slovník*. s. 405 an.

⁴ Porovnaj NEMČEKOVÁ, Mária – KULAŠIKOVÁ, Zuzana 2014: *Človek vo vede a filozofii*. s. 43 an.

Oslobodenie iba formálne slobodného človeka z reálne ponižujúceho, bezprávneho spoločenského postavenia a jeho emancipácia je, podľa nášho názoru, ilúziou. Fatamorgánou. Slobodu a jej „zhmotnenie“ do práva možno teoreticky očakávať iba prostredníctvom vnútorného duchovného a materiálneho oslobodenia sa samotnej spoločnosti, ktoré môže determinovať práve racionálne pôsobenie kresťanských cirkví v jej prostredí. Sloboda človeka sa väčšinou formálne prejavuje iba vo formálne slobodnej spoločnosti, ktorá však aspoň limitovane garantuje reálnu slobodu pôsobenia kresťanských cirkví vo vnútri svojho sociálneho prostredia. Reálne oslobodenie spoločnosti možno sledovať iba prostredníctvom premien jednotlivých vývojových fáz procesu zbavovania sa spoločnosti parazitických inštitúcií štátu, nie však štátu samotného. Samozrejme, aj očistou jeho politiky, najčastejšie vytváranej tzv. spoločenskými elitami výlučne na prospech menšiny spoločnosti. Prípadne fungujúcej iba pre blaho jej úzkej špičky. Vízia budúceho možného dosiahnutia týchto obzorov však závisí od mnohých okolností. Najmä od kolektívnej duchovnej vyspelosti ľudskej spoločnosti, ktorej mieru a rozmach podmieňuje predovšetkým politika, opierajúca sa o ekonomiku. A do tohto procesu by mali v SR nesporne intenzívne zasahovať aj funkčné kresťanské cirkvi.

2. Rímskokatolícky vektor vývoja

Je zrejmé, že vzhľadom na početnosť a štruktúru fyzických osôb, prichádzajúcich v ostatnom desaťročí do EÚ prostredníctvom tzv. nelegálnej migrácie, avšak predovšetkým v dôsledku jej všeobecne nekompetentného a neracionálneho riešenia, bude dochádzať k zmene pomeru obyvateľstva EÚ z hľadiska kultúrnych tradícií, sociálnych návykov, pracovných zručností, vzdelanostnej štruktúry, náboženskej príslušnosti, etnickej klasifikácie, jazykovej potencie atď. Táto vývinová tendencia vedie v konečnom dôsledku k neodvratnej globálnej transformácii obyvateľstva EÚ. Vierovyznanie obyvateľstva žijúceho v určitom čase na určitom území a v určitých podmienkach je totiž vysoko premennou veličinou. Dokazujú to výsledky ostatných štatistických zistení, realizovaných v EÚ. Príslušnosť obyvateľstva SR k jednotlivým cirkvám tiež nie je konštantná. Napriek tomu, že je v zásade už celé storočia značne stabilizovaná. Najpočetnejšia, najorganizovanejšia, materiálne najvybavenejšia a vari preto i najplyvnejšia je v Slovensku dlhodobo ale rímskokatolícka cirkev. Táto cirkev sa aj najdynamickejšie a najefektívnejšie zapája do dialógu so spoločnosťou, s inými cirkvami a ateistickými blokmi, pričom sa vyjadruje aj k procesu globalizácie Európy a sveta. Nie vždy tento proces jednoznačne odobruje. Pozoruhodné však pritom je, že sama „svetová“ rímskokatolícka cirkev disponuje významným a výrazným vnútorným globalizačným nábojom a záujmom. Tento vývinový fenomén sa zreteľne prejavuje aj v Slovensku.

Narastanie frustrácie príslušníkov najmä stredných a nižších sociálnych vrstiev spoločnosti, teda už v značnej časti svetovej človečskej populácie, je dnes možno zaznamenať v štátoch rozosiaych po všetkých kontinentoch. Spoločenské „rozčarovanie zo života“ človeka sa objavuje v názoroch ľudí, t.j. vyslovovaných v rámci prieskumu verejnej mienky už v dlhšom časovom horizonte. Tento „masový pocit“ je absorbovaný aj v korpuse mnohých duchovno-tvorivých diel. Vytvorených nielen predstaviteľmi existencializmu. Rozčarovanie zo stavu spoločnosti a sveta rukolapne deklaruje najmä svetová umelecká tvorba rozličných smerov a štýlov, vrátane módskej tvorby rôznej proveniencie. Avšak, čoraz výraznejšie a otvorenejšie už aj značná časť významnej, rozlične zameranej vedeckej produkcie. Rozčarovanie ľudových mäs z prítomnosti však v ostatných dvoch rokoch akceleruje najmä v štátoch vytvárajúcich územie EÚ. Problémom determinujúcim „stav rozčarovania“ zo spoločnosti je absencia morálky v živote a kvalita morálnosti života. Idea v konfrontácii s realitou vyúsťuje do prevratných a akoby neočakávaných spoločenských udalostí. „Projektov“ i „defektov“ v správaní sa verejnosti, niektorých skupín obyvateľstva, ale aj jednotlivcov, zrejme vyvolávaných stresovými a stresujúcimi sociálne extrémnymi (krajnými) spoločenskými faktormi. Z hľadiska ďalších rozvojových perspektív zachovania a skvalitnenia života na Zemi vzniká v radoch obyvateľstva súčasne pocit nevyhnutnosti vyrovnávať sa i so značne kontroverznými spoločenskými javmi. Deformácie spoločenských vzťahov, ktoré majú na svedomí ich interné zdroje a externé prejavy, sa však verejnosti neraz úspešne prezentujú negativisticky orientovanými spoločenskými silami ako prirodzené dôsledky „pozitívneho“ vývoja civilizovanej spoločnosti. Všeobecné nepochopenie neriešených, a vlastne neraz až neriešiteľných spoločenských rozporov je skutočnosťou. Môže však ľudskú spoločnosť hodnotiacu svoju budúcnosť z tohto zorného uhla pohľadu napokon priviesť naozaj až na pokraj univerzálneho krachu, teda jej sociálnej i biologickej záhuby. Z deštruktívne orientovanej pozície moci sa totiž servíruje časti svetovej verejnosti názor, že ľudstvo má do činenia s objektívne vznikajúcimi problémami. Riešiteľnými „kyberneticky“, ktoré na povrch dočasne vynáša jedine a výlučne súčasný spoločenský vývoj. Do tohto rámca zapadá aj tzv. svetová CORONA pandémie a jej neadekvátne riešenie. Situácia sociálne zneužitá a zneužívaná. Jej vznik a „údržba“ na svetovej, nadštátnej i štátnej úrovni totiž priamo, avšak skryto napomáha realizácii idey „prerozdeleniu svetového potenciálu“. Ľudských zdrojov, materiálnych zdrojov, finančných zdrojov i mocenských ambícií prostredníctvom „digitálnych“ nástrojov. Zrejme sa má tak už v najbližšom čase zavŕšiť totálna transformácia historicky sformovaných spoločenských vzťahov redukciami priamych a slobodných sociálnych

kontaktov medzi ľuďmi v celoplanetárnom priestore. Možno v kozmickom rozmere. Takáto inštitucionalizovaná, centrálné riadená, organizovaná a spravovaná geopolitická priestorová aj personálna, kvalitatívna i kvantitatívna redukcia medziľudských vzťahov je totiž predpokladom pre účinnú elimináciu vzniku a rozmachu potenciálnych masových sociálnych konfliktov. V takýchto súvislostiach očakávaných premien makropriestoru, čiže vzťahov panujúcich v celej spoločnosti, aj zánik mikropriestoru, t.j. rodiny či pracoviska tak, ako historicky vznikali a dosiaľ existuje, sa prirodzene stáva minulosťou. Frustrácia mnohých ľudí z osobne nežiaduceho a subjektívne nepochopeného vývoja spoločnosti sa výrazne podpisuje tiež pod jestvujúci stav rodinných vzťahov, ale aj pracovných vzťahov. Teda, priamo zasahuje a mení tiež medziľudské vzťahy vznikajúce na pracovisku. Pracovné prostredie tak získava črty až spoločensky nebezpečne sa rozmáhajúceho priestoru pre intrigy.⁵ Najmä v situácii, v ktorej je neraz priamo amorálnymi vedúcimi pracovníkmi vyvolávané, udržiavané a účelovo podporované pestovanie intrigánstva.

Najmä neracionálne zásahy človeka do prírody, do prírodného prostredia ako systémovej zložky komplexu životného prostredia, teda následne vyvolávajú mnohé systémové poruchy, prejavujúce sa o.i. aj úpadkom až zánikom sociálnych vzťahov. Ako obdobie vrcholiaceho úpadku spoločnosti sformovanej do podoby tzv. západoeurópskej civilizácie vnímame pritom najmä vývoj sociálnych, politických, ekonomických, právnych, konfesijných a medzinárodných vzťahov v EÚ po roku 2015 (tzv. migračná euro-kríza).

Pod pojmom *úpadok (dekadencia)* je možné predstaviť si *niečo*, čo sa znehodnocuje (degeneruje), nežiaduco pretvára (deformuje), rozpadáva (deštruuje), rozkladá (eroduje), znevažuje (dehonestuje), spoločensky znižuje (deklasuje), spreneveruje (defrauduje). To *niečo* predstavuje určitú veličinu, stav (statické hľadisko) i proces (dynamické hľadisko), ktorá môže mať ako materiálnu (hmotnú) podstatu a existenčnú základňu, tak aj duchovnú (nehmotnú) bázu. V prípade využitia štruktúrneho prístupu k charakterizovaniu takejto základne (bázy) môže ísť súčasne o zloženú (komplexnú) homogénnu alebo heterogénnu veličinu predstavujúcu tzv. polykorpus, t.j. určitú viacprvkovú množinu parciálnych veličín (vecí, osôb, komunit, korporácií, spoločenstiev), alebo tzv. monokorpus, t.j. jednoprvkovú množinu (jedinca, jednotlivú vec, komunitu, korporáciu, spoločenstvo, spoločnosť). Reálne dotknutý úpadkom môže byť preto aj globálny priestor planéty. Vo všetkých týchto prípadoch ide pritom o podmetové vymedzenie predmetu úpadku ako spoločensky nežiaduceho procesu. Teda

⁵ Pozri KRÁLIKOVÁ, K. – KRÁLIK, J. 2021: *Atmosphere in Workplace Mirror of Society*. s. 25 – 37.

takého javu alebo procesného pohybu skladajúceho sa z rozličných procedúr a ich jednotlivých fáz, ktorý priamo ohrozuje *status quo* a existenciu *niečoho*. Teda toho, čo je objektom resp. predmetom úpadku, vlastne objektom rozličnými metódami a formami cielene prebiehajúceho úpadkového procesu.

Úpadok, spoločensky hodnotený a spravidla aj prijímaný ako negatívum, môže pritom vždy prebiehať buď otvorene (demonštratívne), ale i skryto (latentne). Môže byť konečným (finálnym) procesom alebo javom, i nekonečným (permenentným) procesom či javom resp. množinou prvkov a procedúr vedúcich či orientovaných k dosiahnutiu úpadku. Spravidla je preto úpadok v určitom sociálnom prostredí vnímaný ako finálny produkt deštruktívneho procesu smerovaného vedome, alebo prirodzene k zníženiu alebo k úplnej strate žiaducich kvalitatívnych parametrov charakterizujúcich určitý objekt, vrátane objektu životného prostredia. Úpadok sa teda tiež môže prejavovať aj ako prirodzený jav, ktorý predstavuje *naturálny úpadok*. Možno o ňom uvažovať vtedy, ak sa predmet resp. objekt pohybujúci sa po svojej vývojovej vzostupnej krivke prirodzene vyčerpá („vyhorí“) po dosiahnutí vrcholu svojho aktívneho bytia a prirodzene nastúpi na cestu po zostupnej krivke svojho vnútorného vývoja smerujúcej až k novej strate svojich pôvodných vlastností, dokonca i vlastnej existencie. Prirodzenému úpadku podlieha napr. vesmírna sústava Mliečnej dráhy so svojou hviezdou, Slnkom, ktoré prostredníctvom úpadku intenzity svojej energie smeruje k svojmu prirodzenému zániku.

Na procesoch vedúcich k prejavom úpadku i k samotnému konečnému úpadku sa však možno podieľať prostredníctvom ovplyvňovania pohybu *niečoho* po takejto vzostupnej i zostupnej krivke, a tak buď úpadok urýchľovať, alebo spomaľovať podľa vopred stanovených pravidiel a cieľov. Úpadok tak nevzniká ako prirodzený jav, ale ako produkt buď racionálneho či iracionálneho zasahovania do *niečoho*, a to buď vedome (riadene, cielene), alebo nevedome, či už plánovito, alebo neplánovito, avšak napokon v konečnom dôsledku vždy iba cielene. Korene úpadku je preto možno identifikovať aj ako množinu prirodzených elementov determinujúcich vývoj a stav tohto javu, tak aj ako množinu umelých elementov. Je zrejmé, že na vzniku úpadku ako javu i ako procesu sa spravidla podieľajú obe tieto „rastové“ metódy vývoja.

V centre záujmu spoločenských vied by sa mala problematika *úpadku* ocitnúť úplne prirodzene najmä preto, že v tzv. civilizovanej spoločnosti sa permanentne prejavujú krízové javy, ktoré v konečnom dôsledku smerujú k úpadku tzv. euro-severo-americkéj spoločnosti, majúcej spotrebiteľskú (konzumnú) podstatu. Hľadanie odpovede na otázku „liečiteľnosti“ existujúcej civilizácie tzv. západného typu (pôvodu, proveniencie) je otvorenou a dosiaľ nezodpovedanou

„komoditou“ z hľadiska jej finalizácie a úspešnosti. Doteraz zhromaždené, i najnovšie výsledky fungovania EÚ nasvedčujú ale tomu, že s otázkou racionality myslenia a konania a následne preto i s problémom identifikácie prejavov úpadku a riešením úpadkovosti tzv. európskej civilizácie a jej hodnôt majú neobyčajne vážne problémy predovšetkým západoeurópske členské štáty EÚ a ich predstavitelia.

3. Rázne vykročiť po schodnej ceste

Orgány EÚ a najmä ich predstavitelia, neraz poznačení neoprávneným pocitom vlastnej výnimočnosti a nadradenosti, výraznou osobnou duševnou koróziou, morálnou deštrukciou a následne i politickým malomocenstvom, však nie sú z tohto uhla pohľadu žiadnou výnimkou. Napriek heslám predstaviteľov EÚ adresovaným tzv. euroúnijnej verejnosti a všeobecným proklamáciám o potrebe, ba nevyhnutnosti zmeniť postoj obyvateľstva EÚ k vlastnému životnému prostrediu v záujme zabezpečenia jeho udržateľnosti pre nasledujúce „dedičské“ generácie ľudstva, reálne merateľné pozitívne výsledky v tejto oblasti nie je možné dosiaľ jednoznačne identifikovať. Z tohto uhla pohľadu je preto potrebné pokúsiť sa aspoň vysloviť názor o nevyhnutnosti zmeny postojov kresťanských cirkví k daniu v súčasnej spoločnosti.⁶ Z realizovaných neformálnych a neštruktúrovaných rozhovorov s anonymnými vysokoškolskými študentmi študujúcimi na Akadémii Policajného zboru v Bratislave a na Vysokej škole Danubius v Sládkovičove totiž vyplývalo určité sklamanie až rozčarovanie z domnejšej pasivity kresťanských cirkví vo vzťahu

- k riešeniu nelegálnej imigrácie existenčne zasahujúcej európsku civilizáciu,
- k očakávanej islamskej rozpínivosti v Európe,
- k liberálnemu štátu a jeho orgánom, transformujúceho historicky ustálené spoločenské hodnoty,
- k rozsahu, intenzite a obsahu participácie kresťanských cirkví na ovplyvňovaní a spravovaní „duhovnej stránky“ slovenskej spoločnosti,
- k spôsobu (ne)riešenia nacionalistickej a šovinistickej politiky presadzujúcej sa latentne v priestore Karpatskej kotliny orgánmi SR i EÚ,
- k skrytému a skrývanému strácaniu pozícií rímsko-katolíckej cirkvi v oblasti vplyvu na duchovnú, morálnu, vlasteneckú a sociálnu výbavu a zameranie myslenia súčasnej slovenskej mládeže.

⁶ Porovnaj KRÁLIKOVÁ, K. 2013: *Využitie aktivít cirkevných inštitúcií pri plnení úloh migračnej politiky Slovenskej republiky*. s. 15 – 26.

Možno povedať, že nielen pre technické vedy platí predstava, že i keď je prax stavbou, tak teória je nesporne jej základným kameňom. Súvzťažnosť týchto dvoch veličín je aj podmienkou racionálneho chápania a finálneho pochopenia aktuálne prežívanej skutočnosti identifikovanej na báze poznatkového aparátu spoločenských vied, integrujúcich tiež teologické vedy. Z tohto uhla pohľadu považujeme za potrebné čiastočne hodnotiť aj problém potreby transformácie, premeny či metamorfózy pôsobenia cirkví pôsobiacich na zvrchovanom slovenskom štátnom území. Zastávame preto názor, že kresťanské cirkvi by v SR mali na základe výsledkov celospoločenského dialógu postupne od štátu prevziať spravovanie a zodpovednosť za niektoré stránky rozvoja slovenskej spoločnosti, zameriavajúc sa najmä na napr.:

- ochranu biologického statusu človeka (bisexuality),
- ochranu ľudského jedinca (osobnosti ľudskej bytosti, nascitura),
- ochranu rodiny,
- ochranu mravnej výchovy mládeže,
- ochranu kultúrno-sociálnych vzťahov (národných a ľudových tradícií),
- ochranu kultúrneho dedičstva (hnutel'ných a nehnuteľných artefaktov),

Presun resp. posun kompetencií a finančných resp. materiálnych zdrojov zo štátu na cirkvi by mohol byť v prvej fáze sociálno-transformačného a inštitucionálno-reorganizačného procesu realizovaný, a to nielen v SR, ale aj v ostatných členských štátoch EÚ, napr. prostredníctvom prebratia zodpovednosti kresťanských cirkví a ich kontroly nad školstvom, sociálnou starostlivosťou a rodinou, zdravotníctvom a kultúrou, a to o.i. inštalovaním nimi designovaných štatutárnych orgánov a osôb do novo konštituovaných agentúrnych orgánov, ktoré by nahradili príslušné rezortné ministerstvá resp. regionálne orgány verejnej správy.⁷

Štátom uznané a registrované cirkvi a náboženské spoločnosti sú v Slovenskej republike stabilnými a relatívne rešpektovanými súčasťami spoločenského systému. Ich vznik, postavenie a pôsobenie sa udržiava a umožňuje v hraniciach platnej legislatívy. Vo vzťahu k historicky kreovanému a politicky stabilizovanému morálnemu statusu slovenskej spoločnosti sú zárukou optimálnej kredibility slovenského národa v priestore európskej i svetovej civilizácie. Kresťanské cirkvi disponujú v Slovenskej republike značným morálnym potenciálom, umožňujúcim efektívne spoluriešiť vznikajúce krízy, riziká a ohrozenia,

⁷ Porovnaj napr. s KRÁLIKOVÁ, K. 2013: *Spolupráca štátnej správy a územnej samosprávy pri realizácii migračnej politiky v Slovenskej republike*. s. 39 - 47 .

introdukované do súčasnej slovenskej spoločnosti zo sféry západoeurópskych kultúrnych a politických štruktúr. V budúcnosti, v závislosti na hĺbke a rýchlosti procesu rozkladu európskej civilizácie, bude nesporne narastať význam a úloha cirkví a náboženských spoločnosti pri formovaní budúcej podoby slovenskej národnej komunity. Možno očakávať, že sa zvýši spoločenská objednávka a požiadavka na naplnenie historicky sformulovanej sociálno - kontrolnej a preventívno – ochranej funkcie najmä rímskokatolíckej cirkvi. Slovenská spoločnosť, vzhľadom na jej počiatočné, pomerne hlboké včlenenie a rýchlo postupujúce vrastanie do dekadentnej západoeurópskej civilizačnej štruktúry, nemôže byť pred javmi, reálne ohrozujúcimi v 21. storočí národnú identitu a kultúru slovenského národa imúnna, avšak nesmie ani zostať nechránená. Kresťanským cirkvám preto pripadla historická úloha garantovať kultúrne a iné civilizačné výdobytky slovenského národa v budúcnosti. Každá kresťanská cirkev má totiž aj v prostredí konfrontačne panujúcej liberálno-autoritatívnej ideológie povinnosť neúprosne chrániť kresťanské hodnoty, ktoré sa, a to aj v zložitých spoločenských podmienkach, formovali dve tisícročia. Zápasu o spravodlivý, pokojný a v mieri žijúci svet sa kresťanské cirkevné spoločenstvá nesmú vzdať ani vtedy, keď z nenávisťi voči Kristovi takmer po celom svete, nielen obrazne povedané, horia ich modlitebne. Ani v čase, keď sa kresťanstvo stalo pre mnohé občianske komunity morálnou príťažou.

Referencie

JUDÁK, Viliam 2000: *Rímskokatolícka cirkev*. In: KOLEKTÍV: Atlas cirkví, náboženských spoločností a religiozity Slovenska. Bratislava : Chronos, 2000, s. 13. ISBN 80 – 967860 – 8 – 3.

KRÁLIK, Jozef - JURAN, Ján 2000: *Financovanie cirkví v niektorých západoeurópskych štátoch (Nemecko, Rakúsko, Belgicko, Taliansko)*. In: Právny obzor, roč. 83, 2000, č. 10, s. 488 - 502. ISSN 0032 – 6984.

KRÁLIK, Jozef - JURÁN, Ján 2001: *K problematike finančného zabezpečenia cirkví a náboženských spoločností v Slovenskej republike*. In: Právny obzor, roč. 84, 2001, č. 2, s. 155-164. ISSN 0032 – 6984.

KRÁLIK, Jozef – JURAN, Ján 2003: *K problému majetku cirkví a náboženských spoločností na Slovensku v súradniciach tzv. Benešových dekrétov*. In: Majetkové práva a dane , 3, 2003, č. 1, s. 39 – 43. ISSN 1335 – 9576.

KRÁLIK, Jozef – JURAN, Ján 2003: *K problematike oprávnenosti znovunadobudnutia majetku ústredia bývalej tzv. Nemeckej evanjelickej cirkvi augsburského vyznania Evanjelickou*

cirkvou augsburského vyznania na Slovensku. In : *Ars Notaria* , 2003, č. 3, s. 21 – 29. ISSN 1335 – 2229.

KRÁLIKOVÁ, Kristína 2013: *Spolupráca štátnej správy a územnej samosprávy pri realizácii migračnej politiky v Slovenskej republike.* In: *Disputationes scientificae Universitatis catholicae in Ružomberok*, roč. XIII, 2013, č. 2, s. 39 - 47. ISSN 1335 – 9185.

KRÁLIKOVÁ, Kristína 2013: *Využitie aktivít cirkevných inštitúcií pri plnení úloh migračnej politiky Slovenskej republiky.* In: *Disputationes scientificae Universitatis catholicae in Ružomberok*, roč. XIII, 2013, č. 3, s. 15 – 26. ISSN 1335 – 9185.

KRÁLIKOVÁ, K. – KRÁLIK, J. 2021: *Atmosphere in Workplace Mirror of Society.* In. *Sociálno-ekonomická revue*, 2021, č. 1, p. 25 – 37. ISSN

Kontakt:

pplk. doc. PhDr. Ing. Bc. Kristína Králiková, PhD., MBA

Akadémia Policajného zboru v Bratislave

Katedra správneho práva

Bratislava

e-mail: kristina.kralikova@minv.sk

prof. JUDr. Jozef Králik, CSc., MBA

Vysoká škola Danubius

Fakulta práva Janka Jesenského

Sládkovičovo

e.mail: prof.kralik@gmail.com